

פרשת נח תשפ"ז

כ"ה

1) 34

ועליות נח נח" איתמה" לא היה צריך קרא לטימר" אלא אלה תולדות נח שם" אלא (ה) נייחא לי" נייחא לעולם" נייחא לאבור" נייחא לבנים" נייחא לעליונים" נייחא לתחתונים" נייחא בעוה"ז" נייחא בעולם הבא" י

2) 6 sticks

The Name of the Parsha

Our Parsha begins, "These are the offspring of Noah, Noah was..."

The Midrash asks: "Why is Noah's name written twice, when once would have sufficed?"

"Because," answers the Midrash, "Noach (נח) [can be translated as] 'serenity' (נְיִיחָא). Noach brought serenity for himself, and serenity for the world; serenity for his ancestors (who could rest in peace in their graves) and serenity for his children; serenity in the upper worlds (since the heavenly prosecutions against mankind (stopped) and serenity in the lower worlds; serenity in this world and serenity in the next world" (Bereshit Rabah 30:5 and Rashi ibid).

This serenity was achieved by the floodwaters, referred to by the Torah as "the waters of Noah" (Isaiah 54:9).

Chasidic thought explains that, before the flood, physical matter was brittle and insensitive to anything spiritual.

In such an atmosphere, corruption flourished, as people felt little accountability for their actions.

Chasidus teaches that the waters of the flood were like a mikvah (ritual bath). A person who immerses in a mikvah might notice that his thoughts are slightly purer that day or that his conscience agitates him a little more. So too, the global mikvah which occurred in Noah's generation had a purifying effect on the physical world, bringing soul and body to a heightened level of communication.

After the flood, the world and its inhabitants now had a conscience and a greater appreciation of God. And this ensured that the world would have a genuine "serenity" a continued existence. For, even if people became corrupt, their newfound spiritual sensitivity would ensure that they would have the motivation to repent. Thus, it would always be worthwhile for God to continue sustaining His world.

(Based on Sichas Shabbos Parshas Noach 575)

וכן לא נתחתם גזר דינם וכו'. אף על גב דלעיל פירש' כל מקום שאתה מוצא זנות' דמשמע בשביל זנות היה ולא היה בשביל חמס (קוטם הלאים), הכא פירושו - בשביל הזנות הוא הורג טובים ורעים, שאין מבחין בין צדיק לרשע, מכל מקום אין כאן גזר דין, שהרי לא נאמר אלא "קץ כל בשר בא לפני", אבל גזר דין שלהם לא נתחתם אלא על הגזל, ומפני גזל נתחתם גזר דין להביא הדין בעולם. ומפני כך חתימת הגזירה על הגזל, שהגזל הוא השחתת

העולם הזה, דהיינו הגזלנין מחריבין את העולם, שאין משא ומתן בעולם, והשם יתברך כאשר גזור גזירה אינו ממנה להביא אותה, שהוא חס על העולם, ואין הגזירה נחתמת להביא הדין, וכאשר הגזלן אינו חס על העולם ומחריב את העולם - אין השם יתברך חס גם כן, והגזירה באה.

ועוד יש בזה דבר נפלא מאוד מאוד [כ"ו] כל גזירה שבאה מן השם יתברך ואינה באה במדת הדין מתוחה כל כך בחזק, היא גזירה שאפשר לבטל אותה, וכאשר מדת הדין מתוחה בחזק אז הגזירה נחתם, ואין להשיב. וכאשר החטא הוא למטה בגזילה, שהגזילה הוא שגזל

ומאנס בחזק את אשר לחבירו, וכמו שהוא חוטא למטה - הוא מתעורר למעלה גזירת מדת הדין החזקה והקשה, וגזירה מדת הדין החזקה והקשה אין לו חזרה, והיא גזירה תחומה. ושמעתי גם כן כי לכך חתימת גזר דין על הגזל, מפני שהחתימה (היא) שאין להשיב הגזירה, וכל זמן שהיה אפשר להם בתשובה לא נתחתם גזר דין שלהם, שכל עבירה על ידי תשובה [השם יתברך] מוחל להם, אבל גזלן דכתיב (סמוק ב) "ותמלא הארץ חמס", וקשה גזל הכבים שאני לו תשובה, וכיון שאין להם תשובה נתחתם גזר דין שלהם גם כן. שהרי אין תשובה להם, ולמה לא יחתום גזר דין שלהם. אמנם דרך האמת התבאר לך, והוא אמת ברור:

מעלת עבודת ה' בגיל צעיר

"אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלקים התהלך נח" (ו' ט)

צריך להבין, מדוע הוזכרה המלה "איש" אצל נח?

שמעתי לבאר על פי מעשה שאירע בישיבת "סלבודקא".

תלמידי הישיבה הלכו ביום תענית אסתר לשמוע שיחה מרבי נפתלי אמסטודם זצ"ל. באמצע השיחה שם רבי נפתלי מטפחת על פניו ובכה ואמר, "מקנא אני בכם שהנכם צעירים, יש לכם יצר הרע ויש לכם במה לעבוד את השי"ת, אני זקן, אין לי יצר הרע, ואין לי במה לעבוד את השי"ת".

לפי זה ניתן לבאר, מי שעושה תשובה בעודו איש, כשהוא עדיין בשיא וכוותו, ויש בו יצר הרע, משבחו הכתוב (תהילים קיב, א) "אשרי איש ירא את ה'".

זהו ששיבחה התורה את נח, "נח איש צדיק" שבעודו צעיר ובשיא כוחו, כבר היה צדיק תמים.

סיפר רבי יעקב אדלשטיין שליט"א:

בהיותי בישיבה היה פעם בחור שהלך ל"חזון איש", וביקשו שיברכנו שיסתלק ממנו היצר הרע ולא יהיו לו נסיונות יותר. השיב לו החזון"א: מה אתה רוצה למות?! לאדם חי יש יצר הרע, רק בשביל זה הוא חי - כדי להתגבר על היצר הרע. אם אין לו יצר הרע, למה לו לחיות בכלל, רק למתים אין יצה"ר!

אבל החכם יודע מה לעשות עם היצר הרע שלו!

1)

בעצם היום הזה בא נח ושם וחס ויפת בני נח וכו' אל התבה (ו:ג)

ופרש"י למדך הכתוב שהיו בני דורו אומרים אילו אנו רואים אותו נכנס לתיבה אנו שוכרין אותה והורגין אותו אמר הקב"ה אני מכניס לעיני כולם ונראה דבר מי יקום עכ"ל וצריך באור דמה חשבו אותם בני דורו כמה ירויחו אם יהרגו את נח דאם האמינו לו כי הקב"ה מביא מבול לעולם א"כ לא ירויחו שום דבר בהריגתו ואם אינם מאמינים שיבוא המבול א"כ מאי איכפת להם בזה שהוא בונה תיבה ומפרסם שיבוא מבול לעולם ואולי אפשר לומר דחשבו הם דהלא נח הוא הצדיק בדור זה וא"כ אם יבוא מבול שישחית את העולם כולו א"כ בטח שיצריך להחיות את נח לקיום המין וא"כ אם יהרגו את נח א"כ אי אפשר למבול לבוא, א"כ יתכן כעין הנאמר במהפכת סדום ועמורה כי נשלח מלאך להציל לוט ושם נאמר לו המלט על נפשך וכו' ההרה המלט וכשלוט לא רצה ללכת שמה אלא בקש לילך לצוער ענה לו המלאך כי לא אוכל לעשות דבר עד באך שמה נמצא דאע"פ שנגזרה גזירה על סדום ועמורה מ"מ זה תלוי בהצלת לוט ובלעדי זאת א"א לבצע את הגזירה כמו"כ סברו כאן אצל נח דאם נצטוו לבנות תיבה ולהנצל על ידה מהמבול א"כ א"א שיבוא המבול בלי

שם
לפי
ה' /

ו) 33

וכה"א (פסל) כל אמרת אלוה צדקה ואומר (פסל) כל אמרת אחר מעשיו נכשלו כיצד נאמר על משה לפי שכבר הודיע הקב"ה למשה שלא יניח אותם פריעה לילך: שנאמר ואני ידעת כי לא יתן אחכם מלך מצרים להלך ואני אחזק את לבו ומשח לא שמו את הדבר הזה אלא בא לתתכם על גזירתו של הקב"ה

תחיל אומר ח' למה הרעה לעם הזה ותחיל לדון לפניו (כס) ע"כ (פסל) וע"ז נאמר שאותה חכמת ודעת של משה על תולדות בלות חיו כי מה האדם שוכח אחרי המלך וכי מה היה לו (כד) אחר מותו של הקב"ה את אשר כבר עשוהו מה שכבר היה לו שהוא עתיד לחזק את לבו בעבור לעשות לו דין תחת אשר נכידם בעבודת קשה ועל דבר זה בקשה מדת הדין לפגוע ושה' החיד וידבר אלהים אל משה ולמי שנמחל הקדוש ב"ה ושכיל צער ישראל דבר בן חור ונגד עמו בפרת רחמים תחיד וכו' אליו אני ה' ר' דבר ע"ז

הצלת לוט ובניו וא"כ חשבו דיהרגו את נח וישברו התיבה אז לא יבוא מבול בשום אופן כך סברו ולכן נאמר בעצם היום הזה.

אבל אפשר לומר עוד דבורך כלל אין הרשעים נוקטים בשיטה שמתקבלת בשכל האדם אלא העיקר אצלם לבטל את דבריו של ההנלך אחר דבר השם ואין חשונב להם ע"י בטולם להצדיק יוצא מה שהוא שמוכן אצלם העיקר להפחית את מעמדו, והבולט בזה הוא הא דהביא בש"י על מה שנאמר אברהם הוליד את יצחק ופרש"י שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה שהרי כמה שנים שהיתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו וכו' והקשה בגי' צ"ל דמה הרויחו הליצינים אם אומרים מאבימלך נתעברה הלא סוף כל סוף עיקר הנס הוא דילדה שרה למאה שנים וא"כ אינו חשוב מי הוא המוליד כיון דאצל שרה הי' נס, ואצלה היה הנס יותר גדול כידוע וא"כ איזה ליצינות יש כאן ולמה נקראו לצים ולא רשעים אלא דלא איכפת להם אם אין יותר הבנה כשאומרים מאבימלך נתעברה שרה דהעיקר אצלם אינו אלא להפחית את השפעתו של אברהם ואף דאצל שרה אין נפ"מ אם אברהם הוא המוליד או אבימלך מ"מ מספיק להם שלא נעשה נס לאברהם אף דלשרה הוי נס בין כך ובין כך דאין הרשעים מעונינים להשליט השכל והדעת אלא לבטל את הצדיק והירא שמים וזהו ג"כ אותו הענין אצל נח דהרשעים האלו אינם מתחשבים באם יועילו כמה שהוא ע"י הריגת נח ושכירת התיבה דנח אלא די להם אם מי שהוא מפרסם את דבר השם יעבור מהם זהו הכל, אף שאין בזה שום שכל.

צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק שמות פרשת וארא

ובגמרא ומדרש רבה מזכר פסוק ומאז באתי וגו' והצל לא הצלת וגו' ורש"י הביא דיבר אתו משפט על שהקשה לדבר למה הרעותה. וכן הובא פסוק זה במדרש תנחומא מתחילה. והיינו מה שנאמר למה זה שלחתי כאמור. ואחר כך כתיב ויאמר אליו אני ה' ואיתא במדרש (שמות רבה ו' א') ולפי שנסתכל הקדוש ברוך הוא שבשביל צער ישראל דיבר כן חזר ונהג עמו במדת רחמים וכו'. והיינו כמו שכתבו בספרים הקדושים שבחטא דור המבול הקטרוג היה וכל יצר מחשבות לבו רק רע. ואחר המבול כתוב זה לסיניגוריא וזכות לא אוסיף לקלל וגו' כי יצר לב האדם רע מנעוריו. וכן גם כאן אותו הטענה שאמר לו ה' יתברך. מזה עצמו היה לו זכות כיון שלטובת ישראל נגלה לו אור אה"ה. וכעת רואה שאינו משיג ומכיר הגאולה ולכן דיבר כן.

(2)

העולם וילך אחד אחד חכם חכם ואלה עשו המגדל להיות להם
 לסימן שבו מקומם אשר נקרא שם עליו וגם להכיר המקום
 מהבית אשר יבנה שם ואלה יצא לאות המגדל, זה הוא חומנו
 פן נפוץ על פני כל הארץ שלא ראו להיותם נפזרים וכלים זעיר
 שם זעיר שם, ואלה הם כי הדבר הזה איננו נכון צעניו וזהו
 דבר שצוללים להשיגו להיותם צעלו בחירה ולפון צממשה בגשמי,
 ולזה נזר חומר להפך עתהם ולכלול שפתם שאז צבירה יכיו
 נפרדים וכל אחד יצקש לו מקום, זה שאמר הכתוב ומשם הפילם

8
 11/11

10 א. וידדי כל הארץ שפה אחת וגו' יש לתת לב לתור
 צמנו דור הפלגה מה היא דעתם עמיה העיר והמגדל
 שאם טעמם הוא צרפת מפרטי הכפירה לא ודע אופן הכפירה.
 גם לא היה כי מספיק להענישם צהפין אחם לבד, ועוד לליד
 חומרו לא יבצר מהם כי חיו כמעט יורה העושה לטעות
 11 וזכר מה הוא כונת הכתוב שכתו לנו ענין צנין העיר
 צפרטים המגוונים קמח) ואלה חמרו רח"ל (אנשה מ"ד) כי מרלון
 כי היה שיתעסקו בצנין העולם, ואפשר ס להיות שכאשר צר
 הקצ"ה עולמו צראו שיהיה שלים יסוד שלם מדבר (רש"י ישעי'
 מ' י"ג) ותמלא הן היום כמה מקומות של יסוד שאם חסמוך
 אותם אחת אל אחת לא יכיר אפי חוק ממאה בשלים יסוד
 הכוזב ויכיר הכל מדבר קמח), אלא להית שהעיוות והכרכים
 צין עיר לעיר חלק קרוב וצני העולם יוצרים ושבים מזו לזו
 צור יחשב הכל צין העיוות צין מה שצניוהם יסוד וצניורף
 הכל חמלא שלים יסוד, ולזה נאמר היות כל הארץ שפה אחת
 ודברים אחדים ראו שיהיו כולם מקבלים במקום אחד ולא
 יפצרו חנה ואלה ושיהיה מקום אחד יסוד דוקא ולזה צנו
 העיר להם פ"י עיר אחת לכלם ולמשח שמה יתפזרו צאורף

4
 11
 10

כי על פני כל הארץ, זה הוא עד נאמן לפירושו קמח) שכונת
 כי שיהיו ממלאים כל העולם וזהו נעשה שלים העולם יסוד
 11 לסיבה נודעת לו יחצרך שמו, ויש צור סוד כידוע לודעי חן
 וכמעט יכיר דומה למקץ צנויעות ומפנים השפעה ממקום
 למקום, ורצותינו אכונם לצרכה, דרשו דרשות כרצב ואין המקרא
 יולא מידי פשוטו:

רשבים
 ד הבה נבנה לנו עיר וגו'. למי הפסח מה טעמו דור הפלגה.
 אם מפני שאמרו ואלשו בצנים, הא כמיני (נח"ל 6 סה) ערים
 גדולות וצורות באמים, אלא לפי שאלו הקב"ה (לפי 6 סה) מרו
 ויש ומלאו אל הארץ, ויש חזרו להם מקום לפניה שם וחמרו פן
 יפצרו, (למקד), הפילם משם בצונתו:

9

10 Come, let us build ourselves a city. The dor hamabul represented orgiastic
 man, the man of pleasure. This generation was dominated by the quest for hypnotic pleasure,
 for compulsive hedone, and for uninterrupted engagement in the esthetic experience. Western
 man personifies the dor hamabul. The dor haflagah, with its apex touching the heavens, does not
 represent orgiastic man. The dor haflagah represented authoritarian man, man who wanted to
 rule not only the earth but the heavens as well. The dor haflagah was not pleasure addicted. The
 dor haflagah were a power-hungry band of fanatics who wanted to rule the heavens as well as the
 earth, scoffing at faith in God, human weaknesses, at the very idea of individual human dignity
 and freedom. This clique had utter contempt for ordinary man. Even though the Torah portrays
 the dor hamabul and dor haflagah ideologies as existing in two different and seemingly unrelated
 11 generations, it is nonetheless clear that a hedonistic society inexorably evolves into a tyrannical
 society. A pleasure-conscious individual is ready prey to the scheming of a power-hungry, evil
 mind. The dor haflagah thus necessarily followed the dor hamabul. In modern times, this is also
 what occurred in Germany in the 1930's. Germany was an orgiastic society, seeking pleasure
 and enjoyment, where the flesh ruled and determined human aspirations and policies. It was an
 10 over-indulgent, permissive, hedone-drunk, flesh-intoxicated society, that ultimately promoted
 the dominion of evil tyranny and madness. In the Alcinu prayer, the hedonistic society is called
 bnei basar, children of the flesh, while the authoritarian society is known as rishei aretz, the evil
 of the earth.

10
 10
 חכמה

אֲבָנִים וּלְבָנִים בְּבִנְיָן הָאֲנוּשׁוֹת

חומרי בניין

לקראת סוף הפרשה מתואר תהליך בניית מגדל בבל:

וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקֶּדֶם וַיִּמְצְאוּ בְקִעָה בְּאֶרֶץ שַׁעֲרַי וַיֵּשְׁבוּ שָׁם:
 וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ הִבֵּה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה לְשִׂרְפָה וְתִהְיֶה
 לָהֶם הַלְבְּנָה לְאֶבֶן וְהַחֲמֵר הִיָּה לָהֶם לְחֵמֶר: וַיֹּאמְרוּ הִבֵּה נִבְנֶה
 לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֵאשׁוּ בַשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם פֶּן נִפְוֹץ עַל פְּנֵי
 6 כָּל הָאָרֶץ.

11
 11
 11

בפסוקים אלו מופיע תיאור לא אופייני, העוסק ברמה הטכנית של אופן הכנת
 הלבנים והאבנים לצורך בניית המגדל. המטרה היתה לבנות עיר, "הבה נבנה לנו
 עיר". אולם עוד קודם לכך נאמר "הבה" נוסף: "הבה נלבנה לבנים... ותהי להם הלבנה
 לאבן ותחמר היתה להם לחמר", יש משמעות כנראה לחומרי הבניין, ולאופן עשייתם.

5

עוצמת היד האנושית

בבל, המקום אליו הם מגיעים, מאופיין בכך שאין בו אבנים טבעיות, "שאינן אבנים בבבל שהיא בקעה" (רש"י). בבקעה זו יש רק חומר אשר ממנו יוצרים את הלבנים.

האבן היא החומר הטבעי לבנייה, ויצירת האבנים בצורה מלאכותית על ידי פיתוח אנושי מעידה אולי על שורש תפיסתם והשקפתם של בני המגדל. אנשי בבל מדגישים את היצירה האנושית. מגדל בבל מהווה סמל לעוצמת האדם וליכולתו,

"ואת המגדל אשר בנו בני האדם" וזו האמירה היוצאת ממגדל בבל - בני האדם בונים בידיהם ללא כל עזרה ממרומים, במינימום הסתמכות על חומרי הטבע.

כפרו בטובה שגמל עמם

מגדל בבל יסמל יותר מכל את כפיות הטובה: "וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם", "בני האדם" - "בני אדם הראשון שכפר בטובה".¹ אנשי בבל לא מוכנים לחכיר במחולל הטבע ולשם כך הם מעצימים את הישגי האדם. חז"ל ביטאו זאת דרך אמירותיהם השונות של דור הפלגה: "נעלה לרקיע ונכחו בקרדומות... נעלה ונשב שם, נעשה עימו מלחמה" (תנחומא בראשית, יח), הם מבקשים את השלטון לעצמם.

כפיות טובה קשורה לשכחה. אדם שאינו מכיר טובה, שוכח בהכרח מי הטיב לו, ובלשון חז"ל: "אוויר שבמגדל משכח" (סנהדרין קט ע"א). דור הפלגה שכחו את ה', שכחו מהיכן באו, "ויהי בנסעם מקדם" - "הסיעו עצמן מקדמונו של עולם אמרו אי אפשר לנו לא בו ולא באלהותו" (בראשית רבה לח, ז).² זוהי כפיות טובה: "לא נתגאו אלא מתוך טובה שהשפיע להם" (תוספתא סוטה ג, י).

בין סולם למגדל

דור הפלגה עומד בניגוד מוחלט למעמד מתן תורה. בניית המגדל שראשו בשמים מעבירה מסר שהאנושות הגיעה לשמים, שאין לשמים מה להעניק לאנושות ושהאדם מסתדר היטב בכוחות עצמו. לעומת זאת, נתינת תורה מהשמים מדגישה את הצורך האנושי בקבלת הדרכה והכוונה ממרומים.

אל מול מגדל בבל עומדת פרשייה אחרת בהמשך ספר בראשית, בדמות סולם המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. הסולם - מתחיל מהשמים, ורגליו מוצבות על הארץ. מפרשיית הסולם אנו למדים על ענווה, על ארץ החפצה שהסולם ישתלשל אליה ממרומים, "סל"ם' בגימטריה - 'סינ"ל' בו ירדה התורה מהשמים. גם בפרשיית הסולם מופיעות אבנים: "ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו" (בראשית כח, יא), ראשו של יעקב, תפיסת עולמו, מחשבותיו, נשענים על אבנים. האבן כפי שהיא בטבע, ללא מעורבות אנושית מלאכותית.

במקום הזה יבסס יעקב את הקמתו של בית אלהים,³ שם הוא יחווה את הקשר בין השמים לארץ: "ויקח את האבן אשר שם מראשתיו וישם אתה מצבה".

השימוש באבן מבטא את הצטנעות האדם וצמצום היוהרה ביצירותיו. כך בבניית המזבח הנעשית בלא שימוש בכלי ברזל: "ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית כי חרבה הנפת עליה ותחללה" (שמות כ, כא), וכך גם בבניית המקדש: "ויצו המלך ויסעו אבנים גדלות, אבנים יקרות, ליסד הבית" (מלכים א ה, לא). "והבית בהבנתו אבן שלמה מסע נבנה ומקובות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנתו" (שם ו, ז).

